

na nähakse tulevikku.

a ebavõrdsus

FOTO: ALISSA ŠNAIDER

tumine on üks Eesti teatri suu-remaid ohte.

Eestlased on seni olnud truud ja valmis vaatama peaaegu kõike. Teatrite avanedes saadi kergendatult ohata, et inimesed ei kardaks külje kõrval istumist ja saalid tühjaks pole jäänud, aga midagi on ka muutunud. Esiteks peavad teatrid olema pändlikud piletitagasiostmisel, sest haiget vaatajat ju saali ei soovi. Teadmatus homse suhtes on kaasa toonud ka näiteks selle, et Eestis on tekkinud samal päeval öhtusele etendusele piletitest ostmise komme. Vähenenud on pikaajalised gruppitellimused.

Teatrisse võib Eestis saada alla kümneeurose piletiga, aga samas on näiteks Rahvusoperis Estonia 2020/2021. a hooaja saaliplaani ja hindade tabelis ära toodud ka 78-eurose piletit tsoon, Ugala külalissetendusel «Once» Tallinnas tuleb välja käia 35 eurot ning Eesti Draamateatri uuslavastuste hinnad on 22 eurot kerkinud 23 ja 25 eurole, Tallinna Linnateatrisse pääsemiseks tuleb välja käia 25 eurot. Oma piletit hinda on näiteks tõstnud ka Tartu Uus Teater, kes põhjendas muutust sellega, et korrigeeriti hindu Ees-

ti teiste teatrite tasemele, nüüd maksab selles teatris pilet samuti 20 eurot. See on hinnastamise küsimus ja oma publiku valimise küsimus, ütles Kanuti Gildi juht Priit Raud, kommenteerides, kuidas nemad on suutnud hoida piletihinna alla kümne euro. Ent hindu vaikselt ülespoole nihutades hoitakse hinge kinni – mis saab siis, kui Eestit peaks tabama suurem majanduslangus, milal loobutakse teatrist?

Aga kunst?

Kogu eelnev jutt taandub rahale, aga kuidas on koroonajärgne mõjutanud kunsti? Ekraani vahendusel pakutava teatri elujõulisuses kahtlevad kõik, Kalmet nimetas seda lausa pornoks, mis siis et kevadel tegi just tema koos Kinoteatriga kõige enam kõneainet pakkunud lavastuse ehk pakkus kodustel diivanitel teatrit igatsevatele inimestele nii kunstilise elamuse kui ka meelelahutust. «Kõige paremad kevadised aktsioonid olid need, mis jäid teemata,» leidis Kalmet, sest toona olid tehnilised lahendused poolikud ja paljud vajasisid pausi.

Samas näitas EMTA ja Kanuti Gildi Saali ühine ja 99 tundi kestnud lavastus teatrispetsidele, et e-lektroni platvorm, kus arendatakse just ekraaniteatrit, sai rahasüsti õigel ajal. Kui veebiteatrit ei vaadeldaks ainult lavale seatud lavastuse videosalvestusena, siis võib see teatripilti rikastada küll, aga et ekraan saalis kohtumist asendaks, seda ei taha teatritehnikud ja teatritehnikud saanud inimesed uskuda.

Draama valikus olid lavastused, mis olid suuresti valminud enne märtsi (esietendus üks lavastus, Musta Kasti «Memm»; Kanuti Gildi sildi alt pakutav «Kas te olete oma kohaga rahul» valmis koroonatingimustes ja esietendus septembris), seega tänavuse programmi põhjal koroonamõjude kohta kunstis järeldusi on teha ennatlik. Kõige rohkem võib mõjusid otsida Juhani Ulfaki, Mart Kangro ja Eero Eperni koostöös valminud kohalavastusest, aga see ettevõtmine on Eesti teatris üks selle aasta tähelepanuväärsemaid, nii et paari lausega kirjeldamine oleks väär. Soovitan seda aga kindlasti vaadata ka konservatiivsema maitsega teatripublikul, sest kinnisvara teema puudutab igat inimest tahes või tahmata väga lähedalt ja selles lavastuses saavad kokku energia, lõpuni läbi mõeldud sõna ja ruum ning idee, aga ka mängulust ja ootamatus.

Festivalil oli kummastav vaadata näitlejate füüsilist lähedust – kui suur usaldus peab

olema kahe etendaja vahel, kes on nõus teineteist suudlema, nina teise oma vastu hõõruma? Lavaline lähedus on saanud uue tähenduse. Suur küsimus on, kuidas ja kui palju tohib ja saab teist puudutada, milal etendajad tunnevad end mugavalt või ebamugavalt ja kus läheb vaba tahte ning reeglite piir. Need on küsimused, mis on aktualseks tantsulavastustes ja nn mitmeliigiteatris. Me ei tea, milliseks tantsuteater muutub, nentis Triinu Aron Sõltumatu Tantsu Lavast.

Kusjuures praegugi kehtivad reeglid piiravad publiku arvu saalides juhul, kui neid aktiivselt kaasatakse, samuti on pärsitud füüsilise aktiivsus laval. Maarja Mänd Tartu Uuest Teatrist: «Me ei taha olla see teater, kes ütleb oma lavastajatele, et katsu nii lavastada, et inimesed istuvad ühe koha peal. Me pigem oleme teater, kes arvestab, et publik tohib saalis olla ainult pooltel kohtadel. Aga kunstnikud ja näitlejad peavad saama teha seda, mida nad tegelikult tahavad teha.»

Draamal kõlanud vestlustest saab järeldada, et üheks alanud teatritehnikute märksõnaks on teadmatus, aga ka valmisolek vajadusel muutuda ja kohaneda, kuid kõige selle juures püütakse ja soovatakse uskuda, et vana maailm ega ka teater ei kao. «Teater on taas sotsiaalse funktsiooniga, nagu see alati kriisides on olnud. Publik läheb teatrisse kui võlumaailma, mis pakub turvatunnet, hea oleks, kui seal oleks kõik samamoodi nagu kümme aastat tagasi, kus kõik on kontrolli all. Samas teine hulk inimesi kuulutab, et elame nüüd

täiesti teistsuguses maailmas, mitte midagi vana ei tule tagasi. Ma näen ka teatris selliseid truppe, kes püüavad uut reaalsust luua. Ma ei ütle, et üks on vale või õige, aga näha on, et inimesed on teinud erinevaid ideoloogilisi valikuid, ühed tahavad tagasi olukorda, mis oli enne eriolukorda, teised aga püüavad uut olukorda forsseerida, mis võib luua kunsti mõistes täiesti uusi võimalusi. Kõik on võimalik ja igaüks teeb õigesti,» tähendas teatriteadlane Anneli Saro.

Teadlikkuse kasv

Aasta tagasi toimunud teatriteatrite festivali Draama järel kirjutasin kokkuvõtva loo «Tasapaks ja prügine teatripilt», kus mõõnsin, et meil on liiga palju teatrit, tegijad on väsinud rapsimisest, publik käib küll saalis truult kohal, kuid on tüdinunud leigusest, igatsetakse, et midagi hakkaks juhtuma ja raputaks meie teatritegijaid. Ivar Põllut laenatud prügikujund pühkis käibelt lause «Eesti teater on kriisis». Kaksteist kuud hiljem sellele tekstile mõeldes tuleb tunnistada, et soovidega tuleb olla ettevaatlik, sest need lähevad täide, kuid väikese nihkega. Suurim erinevus aastataguse ajaga oli julgus küsida ja vastata küsimusele «Miks? Miks me seda teeme?». Just miks-küsimus on kaasa toonud kohaloleku ja pühendumise. Viimane oli ära kadumas, kuid nüüd Tartus saadi saalides päriselt kokku, nii mõtete kui ka tunnetega, kordagi ei näinud ma laval ega ka saalis leigust või ükskõiksust. Teater polnud enam harjumus. See oli kohalolek ja pühendumine.

Kellerteatri unenäolises lavastuses «Emilie Sageé» mängivad Eva Püssa ja Arolin Raudva. FOTO: Siim Vahur

16.-27.09.2020

ETTEVAATUST, MÜRGINE SEENI!?

SEENENÄITUS

EESTI LOODUSMUUSEUM
Lai 29a, Tallinn E-P 10-19

f /eestiloodusmuuseum
i /eestiloodusmuuseum
www.loodusmuuseum.ee

Valge kärbeseen